

УДК 330.341.1:553

А. Д. Михалюк,
аспірант кафедри аудиту,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ГЕОЛОГОРОЗВІДУВАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

В статье рассмотрены эффективность инновационной деятельности на предприятиях геологоразведочной отрасли. Приведены основные факторы, которые влияют на развитие инновационного процесса. Определена оценка степени развития элементов инновационного потенциала современного геологоразведочного предприятия.

Ключевые слова: *инновационная деятельность, инвестиционные ресурсы, инвестиционный потенциал.*

In the article the considered efficiency of innovative activity is on the enterprises of geological survey industry. The basic factors which influence on development of innovative process are determined. Estimation of degree of development of elements of innovative potential of modern geological survey enterpris are certain.

Key words: *innovative activity, innovative resources, innovative potential.*

У статті розглянуто ефективність інноваційної діяльності на підприємствах геологорозв'язувальної галузі. Наведені основні фактори, які впливають на розвиток інноваційного процесу. Визначено оцінку ступеня розвитку елементів інноваційного потенціалу сучасного геологорозв'язувального підприємства.

Ключові слова: *інноваційна діяльність, зовнішні та внутрішні фактори, інвестиційні ресурси, інноваційний потенціал.*

Інноваційна діяльність є стержнем науково-технічного процесу, який перетворюється на вирішальний фактор соціально-економічного розвитку і відіграє провідну роль у вирішенні економічних, екологічних, соціальних та культурних завдань. Недооцінювання його загрожує швидкою втратою позицій на світовому ринку, спадом виробництва, банкрутством підприємств та переходом виробничих проблем у соціально-економічні й політичні. Але, незважаючи на загально визнану думку про соціальну роль інноваційної діяльності в забезпеченні зростання випуску продукції та продуктивності праці, майже в усіх регіонах і галузях нашої країни відстежується тенденція її поступового зниження. Найгіршим є те, що негативних змін зазнали і базові підприємства промисловості.

Особливістю підходів до оцінки ефективності інновацій господарюючих суб'єктів різних рівнів є різниця в цілях, які вони визначають у своїй діяльності.

Державні органи влади, що мають регулювати соціально-економічні процеси в державі, виходять із глобальних завдань розвитку суспільства в цілому. Держава формує зовнішні умови для господарювання підприємств, стимулюючи зростання національної економіки.

Виходячи з того, що інноваційна діяльність є вирішальним елементом розвитку сучасного виробництва, проблеми економічного обґрунтування інноваційних рішень набувають особливої актуальності. Ці проблеми важливі як на рівні підприємств, так і на рівні управління національною економікою, а саме при розподілі бюджетних коштів на фінансування науково-технічних, соціальних та інших загальнодержавних програм.

Дослідженням практичних і теоретичних проблем здійснення інноваційної діяльності займалися багато вітчизняних дослідників (В. С. Міщенко, Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук та ін.) [5, 2]. Зарубіжні фахівці (А. А. Любич, Ю. М. Харазшивілі, А. М. Бойко, А. С.) Слепокуров [4, 6] розвили сучасну теорію економічних відносин, які відображають інноваційний характер підприємництва у виробничій сфері. Але роботи цих учених носять переважно загальнотеоретичний характер або присвячені рішенням окремих проблем.

На думку А. Е. Герасимова, питання щодо визначення ефективності інноваційної діяльності є особливо актуальним. Одержуючи інновацію (у вигляді нового продукту, технології, методів організації й управління), що є результатом інноваційного процесу, важливо не тільки одержати нововведення з мінімальними витратами, а й саме нововведення як цінність, що має бути корисною і потрібною, тобто відповідати певним вимогам як з боку підприємства, так і з боку споживачів цієї інновації [3].

Великий вплив на розвиток інноваційного процесу мають зовнішні фактори, найважливішим з яких є банківський фактор. Оцінюючи його доречно було б враховувати можливість зміни відсотків і термінів надання довгострокового кредиту. Внаслідок економічної кризи кредитні ресурси в країні формуються в основному за рахунок іноземних валютних коштів, а не приросту національного доходу. Саме тому, залежно від зміни припливу національної валюти досить гнучкі коливання відчують як величина банківських активів, так і умови надання кредитів

підприємствам. Нестабільні відсотки і терміни надання кредитів підвищують ступінь банківського ризику інноваційної діяльності.

Не менш важливим фактором виступає також нестійкість оподаткування адже надані підприємствам податкові пільги на початковому етапі нововведень можуть у подальшому зазнавати помітних змін, а це загрожує заздалегідь запланованому проведенню великомасштабних інновацій.

Слабка дія відчувається збоку державного захисту внутрішнього ринку. У зв'язку із сильною зовнішньою конкуренцією місцеві капіталовкладення можуть бути досить ризикованими. Ось чому фактор ризику відіграє важливу роль при оцінці економічної доцільності великомасштабних інвестицій в Україні.

Помітний вплив на розвиток інноваційного процесу спричиняють і внутрішні умови (відтік кадрів із сфери науково-технічної діяльності за кордон). В такому разі формується нестача науково-кадрового потенціалу для керування інноваційними процесами на підприємствах. Не секрет, що така нестача кадрового потенціалу пов'язана з недостатністю власних фінансових джерел підприємств на інвестиції.

У сучасних умовах господарювання ефективність інноваційної діяльності підприємства залежить від соціального і екологічного факторів, оскільки інтенсивність проходження інноваційного процесу загострює екологічні проблеми.

Ефективність інноваційної діяльності будь-якої галузі господарювання — це категорія, яка відображає відповідність між цілями інноваційного процесу та інтересами його учасників. Тому ефективність інноваційної діяльності необхідно оцінювати в цілому.

Наслідком першого поштовху економічної кризи стали несвоєчасні платежі замовників, постійні зриви в сфері матеріально-технічного постачання, що спричиняє поглиблення фінансової нестійкості геологорозвідувальних підприємств.

Світова практика показує, що існує система показників, які дають можливість визначити ефективність інноваційної діяльності на підприємствах геологорозвідувальної галузі:

- рівень удосконалення обладнання технічних процесів;
- ступінь механізації та автоматизації виробництва;
- технічний рівень продукції;
- економія витрат на виробництво;

- економія від зниження собівартості та підвищення ціни внаслідок нової якості техніки чи продукції;
- оцінка прибутку обсягами інвестицій, терміном окупності витрат.

Та, на жаль, в Україні повністю відсутній підхід до розроблення показників ефективності використання інноваційного потенціалу в даній сфері, а особливо це стосується представників малого та середнього бізнесу. Складається враження, що з одного боку, не вистачає додаткового потенціалу, який можна отримати від впровадження інновацій, а з іншого боку, не виділяються ресурси, щоб ці інновації впроваджувати. Необхідні нові методики, які б дали змогу не лише визначити систему показників ефективності (розрахунок показників виробничої, фінансової, інвестиційної діяльності; інтегрального (повного) впливу певної сукупності нововведень на досягнуту результативність діяльності підприємства), а й стануть гарантом успішної реалізації вибраної інноваційної стратегії розвитку підприємств.

За експертними оцінками ступеня розвитку елементів інноваційного потенціалу сучасного геологорозвідувального підприємства найбільш розвиненими виявились такі елементи як наявність наукових працівників і шкіл (44,5 %), висококваліфікованих кадрів (38 %) та інтелектуальної власності (32,9 %). Усі інші складові розвинені гірше (табл. 1) [1].

Таблиця 1

**ОЦІНКА РЕСПОНДЕНТАМИ СТУПЕНЯ РОЗВИТКУ ЕЛЕМЕНТІВ
ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУЧАСНОГО
ГЕОЛОГОРОЗВІДУВАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА, %**

Елементи інноваційного потенціалу	Дуже високий	Високий	Середній	Низький	Дуже низький
Наявна інтелектуальна власність (патенти, ліцензії тощо)	11	21,9	36,5	18,3	4,4
Наукові працівники, наукові школи	9,5	35	27	19	4,4
Висококваліфіковані кадри, їх кваліфікація	14,6	23,4	30,7	24,8	0,7
Науково-дослідні, конструкторські підрозділи	7,3	21,2	32,1	25,6	10,2

Інформаційно-комунікаційна система	8,8	17,5	35	28,5	4,4
Науково-дослідне обладнання, матеріально-технічне забезпечення	10,2	14,6	8,8	41,6	19,7
Рівень інноваційного менеджменту	13,8	13,9	13,1	39,4	13,8
Фінансове забезпечення інновацій	3,7	4,4	2,9	27	32,9

Згідно результатів дослідження можна зробити такі висновки: розвиток інноваційного потенціалу підприємств суттєво стримується відсутністю достатнього фінансового забезпечення інновацій та низьким рівнем інноваційного менеджменту. Лише 10 % експертів визначили рівень фінансового забезпечення інноваційної діяльності як високий та дуже високий. Найбільша частка респондентів підтвердила, що фінансове забезпечення інновацій на даному етапі господарювання є недостатнім для практичного переходу до інноваційної моделі розвитку підприємств: 32,9 % визначили рівень фінансового забезпечення інноваційної діяльності як дуже низький, а 27 % — як низький.

Інноваційна діяльність — це та категорія діяльності, яка є на сьогодні досить актуальною і необхідною одночасно. Виходячи з цього варто зазначити, що існують кілька типів підприємств, які займаються діяльністю такого роду:

— стратегічні інноватори — це підприємства, на яких інноваційні процеси виконуються на постійній основі для розробки оригінального продукту;

— періодичні інноватори — фірми, які розробляють інновації виключно всередині фірми, коли це необхідно, але інновації не є стратегічною діяльністю;

— технологічні модифікатори — організації, які вдосконалюють свої товари не через інноваційну діяльність;

— технологічні послідовники — фірми, які вводять нововведення, які розроблені іншими організаціями.

Оцінку експертами їх поширеності в Україні наведено у табл. 2[1].

Таблиця 2

**ОЦІНКА РІВНЯ ПОШИРЕНOSTІ В УКРАЇНІ ІННОВАЦІЙНИХ
КОМПАНІЙ, %**

Типи інноваційних компаній	Дуже	Поширені	В середньому	Майже	Немає
----------------------------	------	----------	-----------------	-------	-------

	поширені		у є	немає	
Стратегічні інноватори	—	7,3	20,4	56,2	9,5
Періодичні інноватори	—	14,6	56,2	22,6	0,7
Технологічні модифікатори	2,9	32,8	50,4	8,8	0,7
Технологічні послідовники	18,2	46	24,8	2,9	0,7

Опитування фахівців показало, що в Україні найбільш поширені такі види інноваційних компаній, як технологічні модифікатори (35,7 %) і технічні послідовники (65,2 %). Більше половини експертів вважають, що серед українських інноваційних компаній, які можна віднести до періодичних інноваторів або технологічних модифікаторів, поширені в середньому. Значна частка експертів (56,2 %) зазначили майже повну відсутність в Україні стратегічних інноваторів, а 9,5 % підкреслили, що таких фірм взагалі немає. Тому така ситуація у реальному секторі не відповідає вимогам формування моделі конкурентної України.

Питома вага інноваційної діяльності на підприємствах геологорозвідувальної галузі в Україні складає менше 7 %. Якщо на початок 2000 року на 50 таких підприємств реєструвалось 36 % нововведень (продукція, техніка, методи, принципи), то сьогодні — усього близько 3 %. Причиною цього може бути висока ціна за патентування винаходів, у результаті чого не кожне підприємство здатне оплачувати такі процеси.

Ще одним суттєвим чинником, який стримуватиме у найближчій перспективі збільшення інноваційної активності є відсутність платоспроможного попиту на інноваційну діяльність. Причиною цього виступає як недостатні темпи становлення сучасного ринку інноваційної діяльності в Україні, так і неспроможність більшості підприємств виступати в якості рівноправних партнерів на світовому ринку інноваційної діяльності.

Очевидно, що геологорозвідувальні підприємства не можуть вкладати ресурси у розробку та впровадження інновацій поки не вирішать власних інвестиційних проблем. Інвестиційні ресурси Україні виснажені і не підлягають ефективному розширеному відтворенню. Зношеність основних фондів у геологорозвідувальній галузі сягає 50 %, підприємства користуються застарілою матеріально-технічною базою, більшість обігових коштів витрачаються на ремонт обладнання, а

не на оновлення. Більшість підприємств цієї галузі у найближчі роки не зможуть займатися високопродуктивною інноваційною діяльністю.

Унаслідок того, що інвестиційні ресурси юридичних осіб сформовані за рахунок амортизаційних відрахувань, держава до питання розробки амортизаційної політики ставиться дуже уважно. Однак державна амортизаційна політика не відповідає вимогам сьогодення і є недосконалою. Значна частина амортизаційних відрахувань витрачається не за своїм призначенням. Фінансові ресурси витрачаються не на відтворення основного капіталу, а на споживання. Норми прискореної амортизації, що нав'язуються підприємствам є вигідними для великих прибуткових підприємств, а інтереси збиткових підприємств ніхто не враховує.

Вагомим показником нестійкості інноваційної діяльності на підприємствах геологорозвідувальної галузі являється ще й рентабельність підприємства, яка в свою чергу залежить від величини капітальних вкладень. Якщо раніше рентабельність великих підприємств даної галузі становила 10 % із терміном окупності в 12 років, то зараз цей показник становить лише 6 % із терміном окупності 25 років. До початку економічної кризи підприємства геологорозвідувальної галузі з капітальними вкладеннями в один мільйон вважалися збитковими, а зараз тільки такі підприємства й тримаються на плаву нестабільного економічного становища.

Таким чином, для забезпечення економічного зростання промислового комплексу країни, досягнення конкурентоспроможності на світовому ринку домінуючим повинен стати шлях розвитку, який базується на формуванні стратегії технологічного прориву, нарощування інноваційного потенціалу підприємств, тому що ефективність та конкурентоспроможність національної економіки формується в першу чергу на мікрорівні.

Оцінка втрат від зовнішніх та внутрішніх ризиків кожної інновації є важливою складовою при обґрунтуванні вибору масштабів і шляхів здійснення інвестиційних програм. Важливою оцінкою інноваційного розвитку є здатність підприємства пристосуватися до внутрішніх змін та впливу зовнішнього середовища.

Література

1. Активізація інноваційної діяльності: організаційно-правове та соціально-економічне забезпечення: Монографія / О. І. Амоша, В. П. Антонюк, А. І. Землянкін та ін. / НАН України. Ін-т економіки промисловості. — Донецьк, 2007. — 328 с.
 2. Антонюк Л. Л., Поручник А. М., Савчук В. С. Інновації: теорія, механізми розробки та комерціалізації: Монографія. — К.: КНЕУ, 2003. — 394 с.
 3. Герасимов А. Е., Гугелев А. В. Роль инновационной деятельности в увеличении прибыли предприятий // Вестник машиностроения. — 2002. — № 4.
 4. Любич А. А., Харзшивили Ю. М., Бойко А. Н. Оценка эффективности социально-экономического развития основных видов экономической деятельности и инновационной экономики // Инновации. — 2007. — № 8. — С. 76—77.
 5. Міщенко В. С. Економічні пріоритети розвитку й освоєння мінерально-сировинної бази України: Проект «Наукова книга». — К.: Наукова думка, 2007.
 6. Слепокуров А. С. Инновационное развитие региона: проблемы и перспективы // Инновации. — 2007. — № 8. — С. 103—111.
- Стаття надійшла до редакції 15.04. 2010 р.*

УДК 657.1.011.56

В. О. Осмятченко,
канд. екон. наук, докторант кафедри обліку
в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

МЕТОДИКА ВВЕДЕННЯ ПОЧАТКОВИХ ЗАЛИШКІВ У АВТОМАТИЗОВАНУ СИСТЕМУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

В статье рассмотрена методика введения начальных остатков в автоматизированную систему бухгалтерского учета. Практически внедрена названная методика с помощью соответствующего программного обеспечения.

Ключевые слова: автоматизированная система бухгалтерского учета, бухгалтерский учет, внедрение, предприятие.

In the article the considered methods of introduction of initial bits and pieces are in CAS of record-keeping. The adopted methods are practically inculcated by means of corresponding software.

Keywords: CAS of record-keeping, record-keeping, introduction, enterprise.

У статті розглянуто методику введення початкових залишків у автоматизовану систему бухгалтерського обліку. Практично